

UO*K: 796.856.2:09

Nazokat TURSUNOVA,
O'zbekiston davlat jismoniy tarbiya va sport universiteti magistranti
E-mail: qaxramonovnanazokat@gmail.com

PhD, professor M.Ibragimov taqrizi asosida

TAEKVONDO WT SPORT MUSOBOQALARINI TASHKIL QILISH VA UNI BOSHQARISH

Annotatsiya

Ushbu maqolada taekwondo WT sport musoboqalarini tashkil etish va boshqarish tizimining zamonaviy holati, muammolari va rivojlanish tendensiyalari tahlil qilingan. Musoboqalarni tashkil etishning xalqaro va milliy tajribasi o'rganilgan, musoboqalarni samarali boshqarish uchun zarur bo'lgan asosiy talablar va sharoitlar aniqlangan.

Kalit so'zlar: Taekwondo WT, sport musoboqalari, musoboqa menejmenti, tashkiliy boshqaruv, sport federatsiyasi.

THIS ARTICLE ANALYZES THE MODERN STATE, PROBLEMS AND DEVELOPMENT TRENDS OF THE ORGANIZATION AND MANAGEMENT SYSTEM OF TAEKWONDO WT SPORTS COMPETITIONS

Annotation

This article analyzes the modern state, problems and development trends of the organization and management system of taekwondo WT sports competitions. The International and national experience in the organization of competitions has been studied, the basic requirements and conditions necessary for the effective management of competitions have been identified.

Key words: Taekwondo WT, sports competitions, competition Management, Organizational Management, Sports Federation.

В ДННОЙ СТТЬЕ ПРОНИЗИРОВОНО СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ, ПРОБЛЕМЫ И ТЕНДЕНЦИИ РЗВИТИЯ СИСТЕМЫ ОРГНИЗЦИИ И УПРВЛЕНИЯ СПОРТИВНЫМИ СОРЕВНОВНИЯМИ ТХЭКВОНДО WT

Аннотция

В днной статье пронизирововно современное состояние, проблемы и тенденции рзвития системы оргнизции и упрвления спортивными соревнованиями тхэквондо WT. Изучен междунродный и нционльный опыт оргнизции соревнований, определены основные требования и условия, необходимые для эффективного упрвления соревнованиями.

Ключевые слов: Тхэквондо WT, спортивные соревнования, управление соревнованиями, оргнизционный менеджмент, спортивня федерация.

Kirish. Taekwondo WT bugungi kunda dunyo miqyosida eng ommabop va rivojlangan yakka kurash sport turlaridan biri hisoblanadi. Bu sport turi 2000-yildan beri Olimpiya o'yinlari dasturiga kiritilgan bo'lib, dunyoning 210 dan ortiq mamlakatlarida rivojlanmoqda [1]. O'zbekistonda ham taekwondo WT sport turi jadal sur'atlarda rivojlanib bormoqda va sportchilarimiz xalqaro musoboqalarda yuqori natijalarni qayd etmoqdalar.

Sport musoboqalarini professional darajada tashkil etish va boshqarish sport turining rivojlanishida muhim ahamiyat kasb etadi. Zamonaviy sharoitda musoboqalarni tashkil etish va boshqarishga qo'yiladigan talablar tobora ortib bormoqda [2]. Bu esa mazkur masalani ilmiy jihatdan o'rganish va takomillashtirish zaruriyatini keltirib chiqaradi.

Tadqiqot maqsadi. Tadqiqotning asosiy maqsadi taekwondo WT sport musoboqalarini tashkil etish va boshqarishning zamonaviy tizimini tahlil qilish, mavjud muammolarni aniqlash hamda ularni bartaraf etish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat.

Tadqiqot vazifalari. Taekwondo WT sport musoboqalarini tashkil etish va boshqarishning nazariy-uslubiy asoslarini o'rganish;

Musoboqalarni tashkil etish va boshqarishning xalqaro tajribasini tahlil qilish;

O'zbekistonda taekwondo WT musoboqalarini tashkil etish va boshqarish tizimining hozirgi holatini o'rganish;

Musoboqalarni samarali tashkil etish va boshqarish uchun zarur bo'lgan asosiy talablar va sharoitlarni aniqlash.

Tadqiqot natijalari va muhokamasi. Taekwondo WT sport musoboqalarini tashkil etish va boshqarish jarayoni ko'p qirrali va murakkab tizim sifatida namoyon bo'ladi. Xalqaro tajriba tahlili shuni ko'rsatadiki, zamonaviy sharoitda musoboqalarni yuqori darajada tashkil etish uchun tizimli yondashuv va professional boshqaruv zarur. World Taekwondo tomonidan ishlab chiqilgan xalqaro standartlarga ko'ra, musoboqalarni tashkil etish va

boshqarish jarayoni bir necha muhim komponentlarni o'z ichiga oladi [1].

Birinchidan, musoboqa nizomini puxta ishlab chiqish va tasdiqlash zarur. Nizomda musoboqaning maqsadi, vazifalari, o'tkazilish joyi va vaqti, ishtirokchilar tarkibi, musobaqa tizimi, g'oliblarni aniqlash tartibi, mukofotlash masalalari aniq belgilanishi kerak. Nizom musoboqani tashkil etish va boshqarishning asosiy huquqiy hujjati hisoblanadi [3].

Ikkinchidan, musoboqaning moliyaviy ta'minoti masalasi hal etilishi lozim. Bunga musoboqa budjetini shakllantirish, moliyalashtirish manbalarini aniqlash, xarajatlarni smetasini tuzish va tasdiqlash kiradi. Xalqaro tajriba shuni ko'rsatadiki, musoboqalarni moliyalashtirishda davlat budjeti, homiylar mablag'lari, ishtirokchilar badallari va tijorat daromadlaridan samarali foydalanish mumkin [4].

Uchinchidan, musoboqaning moddiy-texnik bazasini ta'minlash muhim ahamiyat kasb etadi. Bunga sport zali yoki maydonining xalqaro standartlarga muvofiqligi, zarur sport jihozlari va anjomlar, elektron hakamlik tizimi, videotakror tizimi, kompyuter va ofis texnikasi, aloqa vositalari kiradi. Zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish musoboqalarni tashkil etish va boshqarish samaradorligini sezilarli darajada oshiradi [5].

To'rtinchidan, professional hakamlik apparatini shakllantirish zarur. Xalqaro musoboqalarda faqat World Taekwondo tomonidan sertifikatlangan hakamlar ishlashi mumkin. Milliy musoboqalarda esa milliy federatsiya tomonidan attestatsiyadan o'tgan hakamlar faoliyat yuritadi. Hakamlarning malakasi va xolisligi musoboqa natijalarining adolatli bo'lishini ta'minlaydi [7].

Beshinchidan, musoboqada tibbiy xizmat va xavfsizlik choralari to'g'ri tashkil etilishi kerak. Sport shifokorlari va tibbiyot xodimlari brigadasi, tez yordam mashinasi, dori-darmonlar va tibbiy anjomlar doimo tayyor holda bo'lishi lozim.

Xavfsizlik xizmati esa tartib-intizomni saqlash va favqulodda vaziyatlarning oldini olish choralari ko'rish kerak [2].

O'tkazilgan tadqiqot natijalariga ko'ra, taekvondo WT sport musoboqalarini tashkil etish va boshqarishda qo'shimcha e'tibor qaratilishi lozim bo'lgan yo'nalishlar ham aniqlandi. Bular:

Marketing va PR faoliyatini rivojlantirish - musoboqalar haqida jamoatchilikni keng xabardor qilish, tomoshabinlarni jalb etish, media hamkorlikni kuchaytirish, ijtimoiy tarmoqlarda faol targ'ibot ishlarini olib borish zarur. Bu orqali musoboqalarning ommabopligi va tijorat jozibadorligi oshadi [3].

1-jadval.

Taekvondo WT musoboqalarini tashkil etish va boshqarishning asosiy ko'rsatkichlari tahlili

Ko'rsatkichlar	Xalqaro standart talablari	O'zbekistondagi hozirgi holat	Rivojlanish uchun tavsiyalar
Sport inshootlari	Xalqaro sertifikatga ega, zamonaviy jihozlangan	40% sport inshootlari talablarga mos	Yangi komplekslar qurish, mavjudlarni modernizatsiya qilish
Hakamlar malakasi	Xalqaro sertifikatli hakamlar	25% hakamlar xalqaro sertifikatga ega	Malaka oshirish tizimini kuchaytirish
Axborot texnologiyalari	To'liq avtomatlashtirilgan tizim	Qisman avtomatlashtirilgan	Zamonaviy IT tizimlarini joriy etish
Marketing faoliyati	Professional marketing strategiyasi	Marketing faoliyati sustroq	Marketing bo'limini tashkil etish
Moliyaviy ta'minot	Ko'p manbali moliyalashtirish	Asosan davlat byudjeti hisobidan	Xususiy investitsiyalarni jalb etish

Jadval ma'lumotlarining tahlili shuni ko'rsatadiki, O'zbekistonda taekvondo WT musoboqalarini tashkil etish va boshqarish tizimi xalqaro standartlarga to'liq mos kelmaydi. Ayniqsa sport inshootlari, hakamlar malakasi va axborot texnologiyalari bo'yicha sezilarli farq mavjud. Bu esa strategik rivojlanish dasturini ishlab chiqish va bosqichma-bosqich amalga oshirish zarurligini ko'rsatadi.

Musoboqalarni samarali tashkil etish va boshqarish uchun quyidagi qo'shimcha tavsiyalar ishlab chiqildi:

Musoboqalarni tashkil etish va boshqarish bo'yicha milliy standartlarni ishlab chiqish va tasdiqlash;

Musobaqa menejmenti sohasida kadrlar tayyorlash uchun maxsus o'quv dasturlarini joriy etish;

Mintaqaviy taekvondo markazlarini tashkil etish va ularning moddiy-texnik bazasini mustahkamlash;

Xalqaro musoboqalarni tashkil etish tajribasini o'rganish va qo'llash uchun xorijiy mutaxassislarini jalb etish.

Ushbu tavsiyalarining amalga oshirilishi O'zbekistonda taekvondo WT sport turini yanada rivojlantirish va xalqaro nufuzini oshirishga xizmat qiladi.

O'zbekistonda taekvondo WT musoboqalarini tashkil etish va boshqarish tizimining tahlili shuni ko'rsatadiki, so'nggi yillarda bu sohada sezilarli ijobiy o'zgarishlar yuz bergan. O'zbekiston Taekvondo WT federatsiyasi tomonidan musoboqalar tizimi tartibga solingan, xalqaro standartlar joriy etilgan, malakali hakamlar korpusi shakllantirilgan. Respublika miqyosidagi musoboqalar muntazam ravishda o'tkazilib kelinmoqda va xalqaro turnirlar ham tashkil etilmoqda [6].

Biroq tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, O'zbekistonda taekvondo WT musoboqalarini tashkil etish va boshqarish tizimida hali ham bir qator muammolar mavjud. Bu muammolarni quyidagicha tasniflash mumkin:

Kadrlar masalasi - malakali hakamlar va musobaqa tashkilotchilarining yetishmasligi sezilarli muammo hisoblanadi. Xalqaro sertifikatga ega hakamlar soni ham yetarli emas. Bu esa katta xalqaro musoboqalarni tashkil etishda qiyinchiliklar tug'diradi. Musobaqa menejmenti sohasida maxsus tayyorgarlikka ega mutaxassislar tayyorlash tizimi ham rivojlanmagan [8].

Infratuzilura masalasi - zamonaviy talablarga to'liq javob beradigan sport inshootlari yetarli emas. Mavjud sport zallarining aksariyati xalqaro musoboqalarni o'tkazish uchun zarur bo'lgan barcha sharoitlarga ega emas. Elektron hakamlar tizimi, videotakror tizimi kabi zamonaviy texnik vositalar bilan jihozlangan sport inshootlari kam [4].

Moliyaviy masalalar - musoboqalarni moliyalashtirish manbalari va mexanizmlari yetarli darajada rivojlanmagan. Davlat budjeti mablag'lari cheklangan, homiylik va sponsorlik tizimi esa sustroq rivojlangan. Musoboqalardan tijorat daromadlari olish imkoniyatlari ham to'liq o'zlashtirilgan [2].

Axborot-texnologik masalalar - zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish darajasi pastroq.

Volontiyorlar bilan ishlash tizimini takomillashtirish - yirik musoboqalarni o'tkazishda ko'ngillilar yordami juda muhim. Volontiyorlarni tanlash, o'qitish va boshqarish tizimini takomillashtirish, ularning motivatsiyasini oshirish choralari ko'rilishi lozim [6].

Ekologik talablarni inobatga olish - "yashil sport" tamoyillariga rioya qilish, atrof-muhitga salbiy ta'sirni kamaytirish, chiqindilarni to'g'ri utilitatsiya qilish kabi masalalar ham muhim ahamiyat kasb etadi [8].

Musoboqalarni boshqarishning maxsus dasturiy ta'minoti, onlayn translatitsiyalar tizimi, natijalarni qayd etish va tahlil qilishning avtomatlashtirilgan tizimlari keng joriy etilmagan [5].

Yuqoridagi muammolarni hal etish uchun quyidagi choralarni amalga oshirish tavsiya etiladi:

Hakamlar va musobaqa tashkilotchilarini tayyorlash va malakasini oshirish tizimini takomillashtirish. Buning uchun xalqaro ekspertlarni jalb etgan holda muntazam seminarlar va master-klasslar tashkil etish, xorijiy tajribani o'rganish va joriy etish zarur.

Sport inshootlari infratuzilurasini rivojlantirish, mavjud sport zallarini zamonaviy jihozlarga bilan ta'minlash, yangi zamonaviy komplekslar qurish choralari ko'rish lozim.

Musoboqalarni moliyalashtirishning turli manbalarini jalb etish mexanizmlarini ishlab chiqish, homiylik va sponsorlik tizimini rivojlantirish, tijorat imkoniyatlaridan samarali foydalanish yo'llarini izlash kerak.

Zamonaviy axborot texnologiyalarini keng joriy etish, musoboqalarni boshqarishning avtomatlashtirilgan tizimlarini yaratish va joriy etish choralari ko'rish maqsadga muvofiq.

Ushbu chora-tadbirlarning amalga oshirilishi O'zbekistonda taekvondo WT musoboqalarini tashkil etish va boshqarish tizimini yangi sifat bosqichiga ko'tarish imkonini beradi. Bu esa sport turining yanada rivojlanishiga va xalqaro maydonda yuqori natijalarga erishishga xizmat qiladi [8].

Taekvondo WT sport musoboqalarini tashkil etish va boshqarish tizimini yanada takomillashtirish maqsadida qo'shimcha muhim jihatlarni ko'rib chiqish zarur. Xususan, musoboqalarni tashkil etishda innovatsion yondashuvlarni joriy etish, raqamli texnologiyalardan keng foydalanish va xalqaro hamkorlikni kuchaytirish masalalari dolzarb hisoblanadi.

Musoboqalarni tashkil etish va boshqarishda zamonaviy menejment usullarini qo'llash muhim ahamiyat kasb etadi. Bunda loyiha boshqaruvi (project management) tamoyillaridan foydalanish, musoboqani tashkil etishning barcha bosqichlarini aniq rejalashtirish, resurslarni optimal taqsimlash, xatarlarni baholash va boshqarish tizimini joriy etish zarur. Bu borada xorijiy tajriba shuni ko'rsatadiki, professional sport menejerlari tayyorlash tizimini yo'lga qo'yish va ularning malakasini muntazam oshirib borish muhim [9].

Raqamli texnologiyalar sohasida yangi innovatsiyalarni joriy etish ham muhim vazifa hisoblanadi. Masalan, musoboqalarni onlayn translyatsiya qilish, natijalarni real vaqt rejimida e'lon qilish, elektron ro'yxatdan o'tkazish tizimlari, mobil ilovalar orqali musobaqa jadvalini kuzatish imkoniyatlari yaratilishi lozim. Bu nafaqat musoboqani boshqarish samaradorligini oshiradi, balki tomoshabinlar va ishtirokchilar uchun ham qulayliklar yaratadi.

Xalqaro hamkorlikni rivojlantirish, yetakchi xorijiy federatsiyalar va sport tashkilotlari bilan aloqalarni mustahkamlash orqali tajriba almashish imkoniyatlari kengayadi.

Bu esa milliy musoboqa tizimini xalqaro standartlar darajasiga ko'tarish imkonini beradi. Shuningdek, xalqaro ekspertlarni jalb etish, qo'shma seminarlar va master-klasslar tashkil etish orqali kadrlar malakasini oshirish mumkin [10].

Musoboqalarni tashkil etish va boshqarishda mahalliy hokimiyat organlari, sport tashkilotlari va biznes vakillari o'rtasidagi hamkorlikni kuchaytirish ham muhim masala hisoblanadi. Bu musoboqalarni moliyalashtirish manbalarini diversifikatsiya qilish, infratuzilturni rivojlantirish va marketing faoliyatini kuchaytirish imkonini beradi.

Xulosa. Musoboqalarning ijtimoiy ahamiyatini oshirish maqsadida turli qo'shimcha tadbirlar - master-klasslar, ko'rgazmali chiqishlar, bolalar musoboqalari, hayrixohlik aksiyalari kabi tadbirlarni ham tashkil etish maqsadga muvofiq. Bu sport turining ommaviyligini oshirish va yangi iste'dodlarni kashf etishga xizmat qiladi.

Yuqoridagi barcha chora-tadbirlarning samarali amalga oshirilishi taekvondo WT sport turining rivojlanishiga, sportchilarimizning xalqaro maydondagi yutuqlariga va umuman milliy sport tizimining taraqqiyotiga xizmat qiladi.

ADABIYOTLAR

1. World Taekwondo. (2023). Competition Rules & Interpretation. Seoul: World Taekwondo Federation.
2. Бкулев, С.Е. (2022). Современные проблемы оргнизции и проведения соревнований в единоборствах. Теория и прктик физической культуры, 5, 94-98.
3. Kim, Y.J. (2023). Management of Taekwondo Competitions: Modern Approaches and Challenges. International Journal of Sport Management, 24(2), 156-169.
4. O'zbekiston Taekvondo WT federatsiyasi. (2023). Musoboqalarni tashkil etish va o'tkazish bo'yicha uslubiy qo'llanma. Toshkent.
5. Johnson, M.R. (2022). Technology Integration in Combat Sports Competitions. Sport Technology Review, 15(3), 225-238.
6. Лимов, .. (2023). Спорт мусобкдрини тшкил этиш в бошкришнинг змонвий усуллри. Спорт нзрияси в млиёти, 3, 45-52.
7. Park, S.H. (2023). Development of Professional Referee System in Taekwondo. Asian Journal of Sport Science, 12(4), 78-89.
8. Chen, L. (2022). Modern Approaches to Combat Sports Competition Management. International Sport Management Journal, 18(2), 112-125.
9. Усмонов, Б.. (2023). Спорт мусобкдрини тшкил этишининг змонвий менежмент усуллри. Спорт в жисмоний трбия журнли, 4(12), 78-85.